

Nr 52

Utlåtande i anledning av väckt motion om rapporteringsskyldighet till hemkommun beträffande vissa elever.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr II:165 av herr *Lothigius*.

I motionen har hemställts »att riksdagen måtte besluta att rapporteringsskyldighet skall föreligga till elevernas hemkommun, så snart skolan kommer att kräva hemkommunen på ersättning».

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från skolöverstyrelsen. Därjämte har på utskottets begäran yttrande avgivits av Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Motionen

I motionen anföres till en början, att hemkommunen jämlikt 46 § skollagen är ersättningsskyldig för elev, som fullgör sin skolplikt i annan kommun, samt att den rapporteringsskyldighet till skolstyrelsen i hemkommunen, som enligt 2 kap. 20 § skolstadgan åligger rektor eller den som eljest förestår undervisningen, får »anses vara en nödvändig service för den som har att i hemkommunens stat beräkna ersättningsbeloppets storlek». Motionären anför vidare följande.

En kommun är emellertid enligt samma lag skyldig ersättning för sina elever i icke obligatoriska skolor, exempelvis fackskolor och yrkesskolor. Ofta kommer emellertid ersättningsanspråken från dessa skolor som en överraskning, då kommunen icke är informerad om att den har elever därstädes. Ersättningarna kommer några gånger att röra sig om stora belopp. Särskilt är detta fallet för små kommuner som icke har dessa *icke obligatoriska* skolor.

Det vore naturligt att rapportsskyldighet ålades även skolor som tar emot icke skolpliktiga elever, så snart skolan kommer att kräva hemkommunen på ersättning.

Gällande bestämmelser

Enligt 30 § *skollagen* gäller skolplikt för barn, som är bosatt i riket. Barn, som är skolpliktiga, skall enligt huvudregeln deltaga i undervisningen i grundskolan.

I *skolstadgan* meddelas i 2 kap. 16—23 §§ tillämpningsföreskrifter, såvitt avser fullgörandet av skolplikten. Enligt 2 kap. 19 § skall således skolstyrelsen tillse, att skolpliktiga elever, som går i kommunens grundskola, fullgöra sin skolgång samt att skolpliktiga, som är kyrkobokförda i kommunen och ej går i dess grundskola, på annat sätt får föreskriven undervisning. Övervakningsskyldigheten underlättas genom bestämmelser i 2 kap. 20 § *skolstadgan*. Om elev fullgör sin skolplikt annorstädes än i grundskolan i den kommun, där eleven är kyrkobokförd (hemkommunen), skall nämligen rektor eller den som eljest förestår undervisningen snarast skriftligen underrätta skolstyrelsen i hemkommunen om intagningen och den årskurs, till vilken eleven hänförs. Vidare skall underrättelse ske vid början av varje läsår om den årskurs eleven tillhör samt vid avgång hur elevens skolplikt uppgivits skola fullgöras i fortsättningen.

För grundskola samt för följande kommunala skolor, nämligen yrkesskola, fackskola och gymnasium, skall enligt skollagen (40 §) finnas elevområde. Om så erfordras, får särskilt elevområde finnas för del av sådan skola. Elevområde skall omfatta den kommun som handhar skolans förvaltning. Om så erfordras för att åstadkomma en ändamålsenlig organisation av skolväsendet, skall i elevområde ingå även en eller flera andra kommuner eller delar därav.

Enligt huvudregeln i 43 § skollagen hör till elevområde den som är kyrkobokförd inom kommun, som ingår i elevområdet. Vidare skall vissa andra barn, som vistas i kommun, som ingår i elevområde för grundskola, anses tillhöra elevområdet. Så är fallet om barnet skall kyrkobokföras inom kommunen, men sådan åtgärd ej hunnit vidtagas, om barnet ej är kyrkobokfört eller saknar stadigvarande vistelseort, om barnet är intaget i barnhem eller liknande anstalt inom kommunen eller inackorderats eller eljest för längre tid vistas i enskilt hem därstädes och undervisningen ej ombesörjes av annan, eller om eljest med hänsyn till barnets bästa särskilda skäl är till att barnet under vistelsen mottages för undervisning.

Barn skall enligt 44 § skollagen mottagas i den grundskola, till vars elevområde barnet finnes höra. Vidare skall, om särskilda skäl är därtill, i grundskolan mottagas barn, som inte tillhör skolans elevområde. Beträffande övriga kommunala skolor — yrkesskola, fackskola och gymnasium — gäller (45 §) att bland de inträdessökande, vilka fyller inträdesfordringarna, skall i första hand mottagas de som tillhör skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste. I andra hand skall mottagas övriga behöriga inträdessökande. Därvid skall dock iakttagas att den som enligt det nyss sagda skall mottagas i annan skola av samma slag, inte får mottagas om plats kan beredas inom den andra skolan.

Om en kommun på grund av de föreskrifter för vilka nu redogjorts (44 och 45 §§ skollagen) för undervisning mottagit elev, som inte är kyrko-

bokförd inom kommunen eller, då det gäller elev i grundskolan, ej vistas där under sådana förhållanden att han likväl skall anses tillhöra elevområdet, är kommunen berättigad till ersättning för kostnaden för undervisningen. Ersättningen skall utgivas av den kommun, inom vilken eleven är kyrkobokförd. Om elev som mottagits i grundskola vistas i annan kommun under sådana förhållanden, som avses i 43 §, skall dock denna kommun svara för ersättningen. Som huvudregel gäller att länskolnämnden fastställer med vilket belopp ersättningen skall utgå. Kommunerna kan dock träffa annan inbördes överenskommelse i saken.

Remissyttrandena

Remissinstanserna ställer sig avvisande eller uttalar tveksamhet beträffande införandet av en sådan utvidgad rapporteringsskyldighet, som avses i motionen.

Skolöverstyrelsen anför följande.

Elevantalet i gymnasiala skolor ökar för närvarande kraftigt. Ett införande av obligatorisk rapporteringsskyldighet skulle i detta läge innebära en ytterligare belastning för den kommunala skoladministrationen på gymnasieorterna.

Vidare leder genomförandet av nya gymnasiet och fackskolan samt de allmänna planeringsprinciperna för yrkesskolan till att de gymnasiala skolor som rekryterar från en kommun i flertalet fall är belägna på samma ort. I förhållandet till nuläget med fristående tekniska gymnasier och handelsgymnasier samt t. ex. tekniska skolor med omfattande elevområden kommer således i regel den skolstyrelse som önskar ett förhandsbesked om den egna kommunens elever i gymnasiala skolor, att beträffande flertalet elever kunna erhålla sådan uppgift från skolchefen i *en* gymnasiekommun.

Med hänvisning till det förändrade rekryteringsläget för gymnasiala skolor samt till den ökade belastning som ett införande av obligatorisk rapporteringsskyldighet skulle innebära för gymnasiekommunernas administration vill skolöverstyrelsen ej förorda en rapporteringsskyldighet av angivet slag. Överstyrelsen har emellertid, genom att på de nya elevkorten för de gymnasiala skolformerna införa uppgifter om elevs hemkommun, möjliggjort för skolchefen i den mottagande gymnasiekommunen att vid förfrågan lämna uppgift om antalet elever från en gästkommun.

Styrelsen för *Svenska stadsförbundet* yttrar följande.

Den rapporteringsskyldighet som föreskrives i skolstadgan 2 kap. 20 §, citerad i motionen, har icke till syfte att »vara en nödvändig service åt den som har att i hemkommunens stat beräkna ersättningsbeloppets storlek.» Enligt skollagen 43 § jämfört med 46 § skall nämligen i flertalet fall ingen elevsättning erläggas när det gäller elever i obligatorisk skola. Den i motionen citerade föreskriften är i stället motiverad av den skolpliktsövervakning, som enligt skolstadgan 2 kap. 19 § ankommer på den kommun där eleven är kyrkobokförd. Utan rapport från den skola, där eleven för tillfället är inskriven, skulle hemkommunen inte kunna fullgöra sin tillsyn över elevens skolgång.

När det gäller avisering om kommande debitering av schablonersättning för elever i icke-obligatorisk skola, vill styrelsen framhålla, att detta problem stundom tidigare förts fram av vissa kommuner för att ge underlag för beräkning av anslag i budgeten. Dylika förslag har emellertid hittills inte vunnit anslutning utan avvisats huvudsakligen av två skäl, båda av praktisk natur.

För det första kan en rapport från skolkommunen inte gärna expedieras förrän läsåret startat och eleven infunnit sig till undervisningen. En avisering vid höstterminens början kan emellertid inte vara hemkommunen till någon nytta för denna termin, eftersom staten för det löpande året uppgjorts redan ett år dessförinnan. Inte heller torde en avisering omkring den 1 september hinna påverka anslagsberäkningen för det kommande kalenderåret, emedan skolstyrelsen i regel före denna tidpunkt ingivit sitt statförslag. Det är således av tidsskäl svårt att finna ett rapportsystem som löser det budgetberedningsproblem motionären antytt. När det gäller utbildning som sträcker sig över längre tid, är det dock redan med nuvarande system i praktiken möjligt för hemkommunen att åtminstone i flertalet fall avgöra om ytterligare debiteringar är att vänta, eftersom räkningen avseende den första terminen för det mesta innehåller uppgift om vad slags utbildning eleven följer (klass, kurs, linje o. d.).

För det andra skulle en obligatorisk allmän rapporteringsskyldighet av det slag som föresvävar motionären innebära en ny, administrativt betungande arbetsuppgift. Antalet skolelever som undervisas i annan kommuns gymnasium, fackskola eller yrkesskola är stort. Någon statistik finns emellertid inte tillgänglig.

Styrelsen har stor förståelse för att vissa kommuner skulle önska förhandsinformation om kommande debitering av interkommunala schablonersättningar. Med hänsyn till de ovan berörda tidsfaktorerna anser styrelsen det dock inte tekniskt möjligt att lösa anslagsproblemet genom en särskild obligatorisk rapporteringsskyldighet på sätt motionären antytt. Styrelsen avser emellertid att i samverkan med kommunförbundet i särskild skrivelse till skolstyrelserna understryka betydelsen av att vid den första debiteringen av skolersättning för en elev lämna sådana uppgifter, att hemkommunen kan förutse även eventuellt kommande debiteringar. Därmed skulle ett av syftena med motionen kunna uppfyllas.

Styrelsen för *Svenska kommunförbundet* anför i huvudsak samma synpunkter på förevarande fråga som *Svenska stadsförbundet*.

Utskottet

Skolpliktiga barn skall med vissa smärre undantag deltaga i undervisningen i grundskola. Varje kommun skall sörja för undervisningen av barn i sådan skola samt främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom undervisning i yrkesskola, fackskola och gymnasium.

Det åligger skolstyrelse att vaka över att de barn, som är kyrkobokförda i kommunen, erhåller den föreskrivna undervisningen i grundskola. För att underlätta övervakningen i fråga om sådana elever, som går i grundskola utanför hemkommunen, skall rektor eller den som eljest står för undervis-

ningen i vistelsekommunen snarast skriftligen underrätta skolstyrelsen i elevens hemkommun om intagningen och i vilken årskurs eleven placerats. Därefter skall vid början av varje läsår underrättelse ske om den årskurs eleven tillhör. Slutligen skall vid elevens avgång från skolan meddelande lämnas om hur elevens skolplikt är avsedd att fullgöras i fortsättningen.

Om elev i grundskola eller någon av de icke obligatoriska skolformerna erhåller undervisning i annan kommun än den, där han är kyrkobokförd, föreligger enligt skollagen i allmänhet skyldighet för hemkommunen att ersätta skolkommunen kostnaden för undervisningen. Från denna huvudregel finns dock betydande undantag beträffande elever i grundskola.

I förevarande motion yrkas, att riksdagen skall besluta, att rapporterings-skyldighet till hemkommunen skall föreligga så snart krav på ersättning för undervisningen kommer att framställas mot kommunen. Motionärerna önskar alltså införa underrättelseskyldighet även för den icke-obligatoriska skolan. De framhåller, att betydande ersättningsanspråk för undervisning vid sådana skolor ofta kommer som en överraskning för hemkommunen och att underrättelseskyldigheten därför skulle vara av värde vid uppgörandet av kommunens budget.

Skolöverstyrelsen samt Svenska kommunförbundet och Svenska stadsförbundet har i remissyttranden framhållit, att ett genomförande av motionsförslaget skulle öka belastningen på den kommunala skoladministrationen. Skolöverstyrelsen har vidare anfört att möjligheterna för en skolstyrelse att erhålla de önskade uppgifterna om framtida krav på ersättning för undervisning kommer att förbättras genom att de olika gymnasiala skolorna i stor utsträckning lokaliseras till samma ort och genom att på de nya elevkorten för de gymnasiala skolformerna införts uppgift om elevs hemkommun. Kommunförbunden har påpekat, att en avisering om kommande krav mot kommunen ofta skulle kunna göras först vid en sådan tidpunkt på året, att upplysningarna inte kunde beaktas vid budgetarbetet. Förbunden har därjämte förklarat sig ha för avsikt att i särskild skrivelse till skolstyrelserna understryka betydelsen av att vid den första debiteringen av skolersättning för en elev lämna sådana uppgifter, att även senare debiteringar kan förutses.

Av remissyttrandena framgår, att en ändring av bestämmelserna om underrättelseplikten kommunerna emellan inte skulle lösa de problem beträffande budgetbehandlingen, som motionären dragit upp. Med hänsyn härtill och då de påtalade olägenheterna i viss mån synes bli undanröjda genom de aviserade initiativen från kommunförbundens sida, saknas anledning för riksdagen att vidtaga åtgärd i anledning av motionen. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II:165, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 oktober 1966

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell*, herr Lars Larsson, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Erik Filip Petersson och Blomquist;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Lundberg, fru Ekendahl, fröken Wetterström, herrar Johansson i Södertälje, Wiklund*, Svensson i Kungälv och Johansson i Skärstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.